

Ve starověkém Řecku žilo tolik znamenitých filozofů, že jenom jejich jmény by se potiskl hezký počet stránek. O všech se vyprávěla spousta historek a nejvíce asi o tom, který žil za času krále Alexandra Velikého a bydlel v sudě. Jmenoval se Diogenes.

Proč bydlel v sudě? Protože neuznával zbytečné pohodlí a přepych a přede vším ostatním dával přednost moudrosti. Lidé ho za to měli rádi, a když mu jednou v Athénách jakýsi mladík jeho sud rozbil, Athéňané darovali Diogenovi sud nový, jen aby u nich zůstal.

To se rozumí, že Diogena neobdivovali všichni. Leckdo se nad jeho myšlením a počínáním dokonce pohoršoval. Byli to zejména ti, kdo si představovali filozofii jako hotovou školní nauku pro mrzouty. A potom také nafoukanci, kteří si o sobě mysleli kdovíco, studiem chtěli nabýt vznešenosti a nad neučeným pak ohrnovat nos.

S jedním takovým uchazečem o studium se Diogenes rozešel ještě dříve, než ho přijal mezi své žáky. Ten mladík přišel celý vyparáděný a požádal o přijetí do filozofovy družiny.

„Jistě mě neodmítnete,“ řekl Diogenovi a poukázal na své vzdělání, jmění a slavné předky.

„O těchto věcech,“ odpověděl filozof, „nerozhoduji nikdy sám. Mé žáky odedávna vybírá slaneček.“

„Slaneček?“ užasl mladý pán. „Jak tomu mám rozumět?“

„Ano,“ řekl vážně Diogenes a vytáhl ze záhradří slanečka, „tady ten. Rozumět tomu budete až za chvíli. Zatím toho slanečka vezměte za ocas a takhle hezky vysoko ho neste tři kroky za mnou.“

Pak se filozof obrátil a šel zvolna nejživějšími ulicemi na hlavní náměstí. Tam se ohlédl — a uchazeč o studium nikde. Styděl se, hlupák, že si zadá, že nesením slanečka

utrpí jeho vznešenost, a tak slanečka zahodil a zmizel. Ať už celé Diogenově komedii porozuměl, nebo ne, jisté je, že se mu víckrát neodvážil přijít na oči.

Důležitou roli hraje slaneček i v jiné historce. Do města přijel řečník, který se vydával za náramného filozofa, dělal si halasnou reklamu a za svá vystoupení si dával draze platit. Když se Diogenes přesvědčil o prázdnotě tohoto chytráka, vydal se na jeho vystoupení a usedl mezi posluchači. Ve chvíli, kdy řečník oslňoval své publikum nejkřiklavějšími řečnickými efekty, vytáhl Diogenes slanečka a začal si jej ze všech stran prohlížet. To upoutalo pozornost všech posluchačů a také řečník přerušil své výklady a podrážděně se tázal, co to znamená.

„To znamená,“ odpověděl Diogenes, „že vaše vystoupení nemá zdaleka tu cenu, kterou za ně požadujete. Tento slaneček nestojí víc než jeden obol — a sotva se objevil, pozornost všech posluchačů se obrátila od vašich výkladů k němu.“

Všichni se dali do smíchu, řečník začal koktat a jeho přednášky tím dnem skončily.

Tento kousek neprovedl Diogenes cizímu řečníkovi proto, že by mu záviděl jeho zisky z přednášek. Sám totiž žil skromně jako žebrák, po svých žácích žádný plat nežádal a nikdy nemyslel na to, co bude zítra jíst. Stačilo mu, co náhodně dostal.

Jednou byl se svou družinou na náměstí a najednou vidí, že ze svého nádherného domu vyšel známý boháč. Diogenes počkal, až se boháč přiblíží, a pak se postavil před kamennou sochu a začal ji prosit o almužnu. Boháč, jehož filozof už dávno dopaloval, uviděl v tomto podivném jednání svou příležitost. Zastavil se, ukázal na Diogena a zahlaholil na celé náměstí:

„Vidíte toho mudrce? Prosí o almužnu sochu! A víte proč? Protože to je blázen.“

„Ne,“ odpověděl mu Diogenes, „já prosím tu sochu o almužnu proto, abych se dobře obrnil vůči netečnosti a odmítnutí. Budu to potřebovat, protože chci požádat o almužnu tebe.“

Boháč celý zrudl, a když viděl mudrcovu nastavenou dlaň, začal se vykrucovat:

„Dám ti, abys nemyslel, že jsem lakomý,“ řekl jedovatě. „Ale nejdřív mi vysvětli, proč každý z nás lepších lidí dá mnohem radši něco žebrákovi než filozofovi.“

„Ale to má velice prostou příčinu,“ usmál se Diogenes. „Každý z vás si totiž může představit, že přijde o svůj majetek a bude z něho žebrák. Naopak ale každý z vás ví, že z něho nikdy nebude filozof.“

Tak Diogenes chodil mezi lidmi se svou družinou a jeho učení bylo ve slovech i v jednání a jeho filozofii mohl nejlépe porozumět ten, kdo byl s ním.

Jednoho dne přišel k němu velmi učený cizí muž a požádal ho, aby mu půjčil své spisy, že by chtěl poznat jeho myšlení.

„Připoj se k mé družině,“ pozval ho Diogenes.

„Děkuji,“ řekl cizí muž, „můj způsob studia je četba.“

„Dobře,“ odpověděl Diogenes, „ale pobuď s námi aspoň tento večer.“

A když pak zasedli k večeři, dostal každý svou porci, jen cizímu hostovi předložili pouhý list s kresbou. Na listě bylo zobrazeno to, co všichni ostatní měli před sebou: ryba a hrozen vína.

„Jez,“ pobídl Diogenes hosta, když viděl jeho rozpaky.

Host mlčel a seděl nad kresbou jak zařezaný.

„Proč mě chceš urážet a dáváš mi místo jídla tenhle nesmysl?“ řekl najednou prudce host a vstal.

„Jaký nesmysl?“ zeptal se Diogenes. „Místo živého učení chceš raději jeho obraz a záznam, myslím jsem tedy, že tě nesmím unavovat skutečným jídlem. Zde máš přesnou kresbu večeře, aby ses mohl nasytit podle svého způsobu.“

Učený host se zasmál a pochopil. Stal se členem družiny a záhy byl svědkem příhody, o níž se pak dlouho vyprávělo.

Diogenes byl přítelem filozofa Platóna a chořoval se svými žáky na jeho přednášky. Choval se k Platónovi skutečně jako přítel — to znamená, že mu také nesmlčel nic, v čem s ním nesouhlasil.

Jednou Platón neuváženě definoval člověka jako dvounohého neopeřeného tvora. Posluchačům uniklo, jak je to vymezení nedokonalé, a nikdo se neozval s námitkou. Mlčel tentokrát i Diogenes.

Když ale přišel se svou družinou na příští přednášku, vstal najednou uprostřed Platónova výkladu a zvolal:

„Přátelé, nechme všeho — tamhle za sloupem leží zabítý Platónův člověk!“

Platón se lekl, posluchači vyskočili a Diogenes zdvihl ze země oškubaného kohouta.

Všichni se dali do smíchu, i Platón, který svou definici člověka jako dvounohého neopeřeného tvora rád náležitě opravil.

Historek o mudrci Diogenovi je moc a moc, nejslavnější je ale ta, kterou jsme si nechali na konec.

Přihodila se v době, kdy Diogenes už zahodil i lžici a jedl polévku kůrkou z patky chleba. I lžici tedy pokládal za zbytečný přepych, a také nádobky na pití se vzdal. Pil vodu z dlaní.

Tentokrát se pověst o něm donesla k mladému králi Alexandrovi Velikému a ten se jednoho dne ze zvědavosti za mudrcem vydal. Přijel v čele svých generálů a dvořanů a našel Diogena v hadrech u jeho sudu. Seděl na sluníčku a vyhříval se.

Když bohatý a mocný král uviděl před sebou slavného mudrce v takové chudobě, zarazil se. Protože si nedovedl představit štěstí a slávu jinak než v bohatství, sklonil se k Diogenovi a pravil:

„Řekni, co pro tebe může učinit král Alexandr. Přej si cokoli a bude to splněno.“

Všichni užasli nad královou velkomyslností a napjatě čekali, o co filozof požádá.

„Ustup mi ze slunce,“ odpověděl však Diogenes a jiné přání neměl.

Hloupý král by se byl po takové odpovědi urazil. Alexandr však hlupák nebyl. Porozuměl, že ten, kdo dosáhl moudrosti a vládne velikou silou ducha, nemůže vidět hodnotu v ničem, co rozdávají králové. Obrátil se tedy Alexandr ke svému průvodu a řekl:

„Kdybych nebyl Alexandrem, chtěl bych být Diogenem.“

A odešel a nechal filozofa na pokoji.

/Podle Diogena Laertia/